

Pruská okupace Prahy - I. díl

Aktualizace: .. : Vydáno: 10.07.2001, 09:26

Prusko-rakouské střetnutí z roku 1866 je právem považováno za jeden z nejdůležitějších mezníků střeoevropských dějin. Habsburská monarchie oslabovaná vnitřními spory jednotlivých národností i špatným fungováním již naprosto přežilého absolutismu nebyla ochotna se vyrovnat s oslabováním své dominantní pozice ve střední Evropě.

O slovo se však již hlásilo Prusko, jehož 'železný kancléř' Bismarck hodlal sjednotit dosud roztržštěné německé státy do jednotného svazku, v němž by se Prusko nemuselo o vliv dělit s Rakouskem. Rychle dozrávala i 'italská otázka', když k definitivnímu sjednocení Itálie chybělo připojit Benátsko patřící dosud k Habsburské monarchii.

Vnitropolitické potíže monarchie napomohly snadnému sjednání spojenečství Pruska a Itálie a v červnu 1866 oba spojenci zahájili proti Rakousku válku. Na italské frontě se rakouským zbraním sice podařilo drtivě zvítězit 24. června u Custozy, nasazená vojska však citelně chyběla v Čechách, kde se rozhodovalo o výsledku celé války.

Zde armáda vynikajícího stratéga von Moltkeho po několika dílčích šarvátkách doslova rozprášila rakouské voje 3. července v krvavé bitvě u Hradce Králové. Vzápětí Prusové okupovali většinu Čech i Moravy.

V předvečer vypuknutí války Praha prožívala pochopitelně zvyšující se napětí. Zapomenuty byly včerejší příjemné starosti ohledně příslibu císaře Františka Josefa, že se konečně nechá korunovat českým králem, ohledně zavedení češtiny jako druhého povinného jazyka na středních školách, či ohledně zahájení zkušebního provozu žižkovské plynárny.

Znepokojení vyvolaly kusé zprávy o přesunech pruských armád i o zadržených pruských špiónech. Bohatší Pražané též hromadně vybírali své vklady a ze země byly tajně odvezeny do Vídně i české korunovační klenoty. To ovšem neznamená, že by mezi Pražany vládla ustrašenost. Tradiční nevraživost vůči Prusům byla ostatně hojně podporována tiskem a například pražský Sokol a pražská technika dokonce nabídly vytvoření dobrovolnických jednotek.

Rovněž úspěšná byla i sbírka peněz a lékařského materiálu. Školy předčasně ukončily výuku a jejich budovy byly připravovány pro příjem raněných. Prostí Pražané se však budoucnosti zjevně příliš neobávali, jak tomu nasvědčují svědectví o hojně navštěvovaných kulturních akcích (tehdy měla premiéru Smetanova 'Prodaná nevěsta') i plných hospodách.

Ani po vyhlášení válečného stavu a zahájení válečných operací se atmosféra zpočátku příliš nezměnila. Nepochybně i díky způsobu, jakým oficiální místa informovala o situaci na bojištích. Přestože se všechna místa, kde bylo lze získat nejčerstvější informace, tedy hlavní telegrafní úřad v místodržitelském paláci na Malé straně, hlavní pošta či pražské nádraží, nacházely v téměř permanentním obležení masami lidí lačnicích po nových zprávách, konkrétnějších informací bylo poskrovnu.

Většina Pražanů tak byla připravena o potěšení průběžně si válečnou situaci zaznamenávat do krátce předtím natištěných a s velkým úspěchem prodávaných plánek bojišť.

První opravdový kontakt s válkou přišel 27. června, když do Prahy přijely dva železniční transporty s raněnými vojáky z předchozí šarvátky u Svijan - Podolí. Tentýž den byla vybojována i 'bitva' u Náchoda, střetnutí menšího rozsahu s nejednoznačným výsledkem.

Když se zpráva o tom dostala se zpožděním do Prahy, byla již bitka naprosto zkresleně hodnocena jako velkolepé rakouské vítězství a lidé v ulicích jásalí. Nic však nemohlo být vzdálenějšího pravdě. Čerstvé informace popisující postup pruských vojsk do nitra českých zemí, stejně jako příval raněných a uprchlíků vrátil Pražany zpět do reality.

Bylo zřejmé, že situace se stává katastrofální. Vývoj na bojišti naznačoval, že Praha se velice brzy může dostat do přímého ohrožení. Příslušné orgány se tedy jaly konat svou povinnost. Zatímco úřady se chystaly evakuovat své kanceláře i erární majetek, pražský arcibiskup Bedřich Schwarzenberg organizoval procesí za odvrácení pruské hrozby. Na méně okázalejší, ale snad účinnější opatření se nedostávalo sil ani vůle.

<https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/135-let-od-pruske-okupace-prahy-i-dil/11452>

Pruská okupace Prahy - II. díl

Aktualizace: .. : Vydáno: 17.07.2001, 09:38

Navzdory některým optimistickým očekáváním vyvíjela se prusko-rakouská válka v létě 1866 pro rakouské zbraně naprosto katastrofálně. Válečná situace směřovala k tomu, že Praha se rychle ocitla v přímém vojenském ohrožení.

Na vojenskou obranu města ovšem nebyly dostatečné kapacity a zejména ve snaze šetřit životy a majetky obyvatel i vojáků před beznadějným a strategicky zbytečným střetnutím, byla Praha již 1. července, tedy ještě dva dny před rozhodující bitvou u Hradce Králové, vyhlášena 'otevřeným městem'. Toto označení v praxi znamenalo, že bude proveden odsun všech vojenských i policejních jednotek i civilních státních úřadů a město tak přestane být nepřitelem považováno za vojenský cíl.

O Prahu se tedy bojovat nemělo.

Uvnitř Prahy přineslo toto rozhodnutí závažné změny a pochopitelně i celou řadu problémů. Řízení města přešlo v plném rozsahu do rukou samosprávy v čele s primátorem JUDr. Václavem Bělským. O klid a pořádek se na místo policie a četnictva museli nyní postarat jen městští strážníci posílení ozbrojenými měšťanskými oddíly a dokonce i městskými hasiči.

Řešit bylo třeba i zaopatření nemajetných a nezaměstnaných, jejichž počet se s prohlubující se krizí a odsunem státních úřadů prudce zvýšil. K dovršení zmatků přišla 4. července zpráva o zdrcující a rozhodující porážce rakouských vojsk u Hradce Králové. Panika, k níž nemálo přispěl i útěk předních činitelů v čele s místodržitelem hrabětem Lažanským, přiměla ke kvapnému opuštění Prahy na 13 tisíc jejích obyvatel během prvního červencového týdne.

8. července 1866 vstoupily do Prahy pruské okupační oddíly pod velením generálmajora von Rosenberg-Gruszynskiho. Jednalo se o zhruba dvě stovky důstojníků, 8000 mužů pěchoty a jezdeckta a 24 děl z pruské gardové zeměbrancecké divize. Chování pruských zeměbranců,

tedy vesměs již starších a ženatých mužů ze středních vrstev, bylo z pohledu Pražanů nesporně mnohem lepší než se odvažovali doufat. Vojáci se po předchozí dohodě ubytovali ve vyprázdněných rakouských kasárnách, pouze důstojníci a část poddůstojníků byla přidělena do měšťanských domů. K žádnému plenění ani závažnějším incidentům nedošlo.

Pruská okupační moc též jen v nepatrném rozsahu zasahovala do běžného chodu města. Vojensky obsazeny byly pouze pražské brány, hlavní strážníci na Staroměstském náměstí a některé další strategické posty. Město muselo ovšem zabezpečit na vlastní náklady proviant pro pruské vojáky.

Byla zavedena jistá omezení pohybu v noci a obyvatelé museli pochopitelně odevzdat veškeré soukromé zbraně. Z Prahy též nesměly být vyváženy žádné potraviny či krmivo. Přerušeno bylo rovněž veškeré telegrafní i dostavníkové spojení s Vídní a dalšími neokupovanými oblastmi. Omezen byl i pražský tisk, když vycházet mohly nadále jen české Národní listy a německá Politika, i tyto listy však byly podrobeny přísnému dohledu. Praha se tak ocitla v dokonalém informačním embargu.

Po 3. červenci byla již válka z vojenského hlediska rozhodnuta. 17. července jmenoval pruský král generála Vogela von Falkenstein 'nejvyšším zemským vladařem království českého' a zeměbranecká divize byla nahrazena jinými okupačními jednotkami. Jejich mužstvo i velitelé však již projevovali o poznání méně pochopení s překerní situací Pražanů. I po 22. červenci, kdy bylo v Mikulově uzavřeno příměří, se vzájemné vztahy rychle zhoršovaly.

Pohrůzkami bylo z pruské strany vynucováno neustálé rozšiřování nároků na město, až si pražská obec musela pomáhat půjčkami. Pruská okupace přišla město na 454 261 zlatých na zaopatrění okupačních jednotek a 122 551 zl. si pak vyžádaly náklady na veřejné práce a další opatření ve prospěch sociálně slabých. Náklady na likvidaci přímých hmotných škod činily oproti tomu jen něco přes 17 tisíc zlatých.

Podivný částečný obrat v neutěšené situaci znamenaly přípravy mírových jednání, která měla v Praze ukončit prusko-rakouskou válku podpisem definitivní mírové smlouvy. Do Prahy se od konce července postupně sjížděly přední osobnosti diplomacie a armád obou zemí. 3. srpna přijel i samotný pruský král Vilém s korunním princem Friedrichem Vilémem, náčelníkem gen. štábu von Moltkem i samotným 'železným kancléřem' Bismarckem. Obdivovat se těmto celebritám přijížděly do Prahy doslova davy 'turistů' a hotely a veškeré zábavní podniky měly pojednou plno. Pod pruskou správou došlo i k jistému uvolnění českého národního života. Byly volně šířeny protirakouské texty a divadla uváděla i dříve cenzurou zakázaná dramata. Celkově však Pražané s jistou pochopitelnou rezervou zachovávali téměř ukázkovou loajalitu habsburskému domu.

Po podepsání mírové smlouvy 23. srpna v hotelu U modré hvězdy, opustilo pruské vojsko 27. srpna Prahu. Obnovená rakouská svrchovanost nad Prahou se vzápětí projevila přímo klasicky: Za vzornou loajalitu a příkladné chování Pražanů byli odměněni a vyznamenáni mimo hraběte Lažanského i mnozí další c. k. úředníci, kteří 'osvědčili' své schopnosti útekem z města již v předvečer okupace.

<https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/135-let-od-pruske-okupace-prahy-ii-dil/11789>